

Forord

Vold er et foruroligende fænomen. Den vækker naturligt modvilje, men den fascinerer samtidigt også. Filosofiske traktater, kunstneriske fremstillinger og massemedierede repræsentationer vidner om den fascinationskraft, som vold til alle tider har øvet over mennesker. Nærværende nummer af *K&K* handler om vold, og den måde vold repræsenteres på og kommer til udtryk i kunst, litteratur og politik.

Nummeret indledes med to artikler, som på meget forskellig vis forsøger at begrebsliggøre volden. Den ene – skrevet af Slavoj Žižek – er en teoretikers forsøg på at anskueliggøre de forskellige niveauer i voldens praksis; den anden – skrevet af Osama bin Laden – en praktikers forsøg på at teoretisere sine handlinger.

Slavoj Žižeks bidrag til nummeret er indledningen til hans bog *Violence* fra 2008, hvor han definerer tre forskellige typer af vold: den subjektive vold, den symbolske vold og den systemiske vold. Den subjektive vold udøves af en klart identificerbar aktør, og det er denne form for vold, der tenderer til at fylde det hele, når man almindeligvis taler om vold. De to andre former for vold er de objektive. Den symbolske vold kommer til udtryk i sproget, når man benævner ting eller klassificerer dem og på den måde reducerer dem eller sætter dem ind i en meningssammenhæng, de ikke oprindeligt er en del af. Den systemiske eller strukturelle vold er ifølge Žižek de katastrofiske konsekvenser af det kapitalistiske systems reproduktion. Det er det politiske og økonomiske systems såkaldte 'almindelige' funktion. Det er denne sidste voldsform, som Žižek ønsker at synliggøre.

Mere end nogen anden symboliserer *Osama Bin Laden* vold i dag. Derfor er det relevant at publicere »Til amerikanerne« fra 2002, hvor Bin Laden i højstemt prosa forklarer, hvorfor terrornetværket Al Qaeda angriber USA. Ifølge Bin Laden svarer Al Qaeda blot igen på utallige amerikanske aggressioner rettet mod muslimske interesser i bl.a. Palæstina og Somalia. Derfor gennemfører Al Qaeda ifølge Bin Laden med rette terrorangreb mod nordamerikanske mål inklusive civile mål. Spørgsmålet om den islamiske fundamentalisme, som Bin Laden er eksponent for, er et af de mest presserende politiske og kulturelle spørgsmål aktuelt. Hinsides den stærkt forsimplede officielle retorik om »civilisationernes sammenstød« og »en islamisk terrortrussel« drejer det sig om at nå frem til en forståelse af den islamiske fundamentalismes funktion og betydning

i den nuværende historiske situation.

Mikkel Bolt analyserer i artiklen »Nazismens kamp mod forfaldskunsten« det nazistiske regimes udstilling »Entartete Kunst«, der fandt sted i 1937 i München. Bolt redegør for opbygningen af udstillingen, hvor kunstværker indkøbt af tyske museer blev præsenteret som degenererede og udtryk for et forsøg på at destruere tysk identitet, og for de bagvedliggende forestillinger om en racebestemt kulturkamp, hvor den ariske race skulle manifestere sig som et kulturskabende folk, der ophævede den moderne verdens misere ved at skabe stor kunst, hængte den moderne kunst ud som farlig og ved at eliminere jøderne.

Carl Lomholt skriver i sin artikel »Til gengæld. Retsopgøret som hævn eller forlig?« om den retsopfattelse, der kommer til udtryk i den ældst bevarede retsbog i det gamle Testamente, nemlig 'talionsloven' ('øje for øje, tand for tand'), som den bliver udtrykt i den bog, der af forskningen traditionelt bliver kaldt »Pagtsbogen«. Jesus lægger som bekendt afstand til talionsloven, men Lomholt viser, at det nok i højere grad er traditionen omkring den end Pagtbogens fremstilling af den, han går i rette med. Talionsloven rummer ikke umiddelbart plads til tilgivelsen og næstekærligheden, men som den fremstilles i pagtbogen omgærdes den af en række forhold, som i høj grad lader den beskyttede samfundets svage (kvinder, slave, kriminelle). I den henseende finder vi allerede i den unikke forståelse af talionsloven, som vi finder i det tidlige Israel, grundlaget for det retssamfund vi bebor i dag, argumenterer Lomholt.

Med omdrejningspunkt i fænomener som reaktioner på Mohammed-tegningerne og tysk terrorisme i 1970'erne forsøger *Lars Albinus* med henvisning til Jürgen Habermas i sin artikel »Når værk bliver vold« at vise, hvorledes forsøg på at knytte kunst, politik og religion sammen risikerer at udmunde i forskellige former for vold og tenderer til at annullere kunstens iboende tvetydighed. Hvis æstetiske provokationer, som det var tilfældet hos eksempelvis Rote Armee Fraktion, forbindes med radikal politisk aktivisme, instrumentaliseres kunsten.

Stefan Kjerkegaard fokuserer i sin artikel »Something out of a nightmare. Om Cho Seung-Hui og hans tekster« på Virginia Tech drabsmanden Cho Seung-Hui. Cho skrev en række litterære tekster, som var tilgængelige på nettet, og det blev i forbindelse med drabene offentligt diskuteret, hvorvidt man kunne have forudsagt dem på baggrund af tekster. En stor del af de røster, der blandede sig i denne debat, hævdede forholdsvis ensidigt en klar forbindelse mellem forfatter, tekst og gerningsmand, men Kjerkegaard problematiserer dette synspunkt. Kjerkegaard viser, hvorledes det bemærkelsesværdige ved Cho's tekster i langt højere grad end volden er vreden, frustrationen og paranoiaen. Kjerkegaards pointe er således at

selvom teksterne måske nok rummer vold, da indeholder de ikke nogen form for forløsning, men vidner i stedet om åndeligt armod. I den henseende finder Cho's kunstneriske forløsning sted andetsteds – nemlig i virkeligheden, i hans udåd på skolen. Og dette er, argumenterer Kjerkegaard, egentlig den største tragedie set i et litterært perspektiv.

Henrik Skov Nielsen beskriver i sin analyse af Bret Easton Ellis' *Glammorama*, hvordan hidtidige analyser har haft svært ved blot at sige, hvad der sker på et basalt plotniveau i romanen. Ved bl.a. at se på så fundamentale dele af bogen som forholdet mellem titlen, indledningen og afslutningen viser analysen, hvordan en grim dobbeltgængerhistorie kommer til syne for en nærlæsning. Samtidig vises det, hvordan volden i romanen med Žižeks termer netop finder sted på et subjektivt, symbolsk og systemisk niveau på én gang.

Jacob Bøggild bidrager med artiklen »Thy paleness moves me more than eloquence. Om Shakespeare som magtfuld forgænger og om voldsformer i *The Merchant of Venice*.« Artiklen tager udgangspunkt i det forhold, at Shakespeares værker stadig kan hemsøge os, fordi de, som blandt andre Harold Bloom har pointeret, synes at være på højde med, reflektere og endda undergrave langt senere tiders idéer og ideologier. Relationen imellem Shakespeare og Marx er af særlig interesse i artiklen. Det diskuteres, via Peter Stallybrass, hvorledes Marx værdsatte Shakespeare og på sin vis genskrev *Hamlet* med sin *Der achtzente Brumaire des Louis Bonaparte*. Herefter rettes fokus mod *The Merchant of Venice*, et værk hvor penge-nes magt er et altoverskyggende tema. Stykket omhandler således både, hvad Slavoj Žižek betegner som systemisk vold, den form for vold, der udspringer af økonomiske strukturer og repressive systemer, og hvad han betegner som symbolske voldsformer, former for vold der udøves gennem sprogbrug og andre symbolske praksisformer. Sproglig manipulation er således, som det vises, et andet hovedtema i stykket.

Udenfor tema bringer vi *Hardy Bachs* artikel »Operettesangerinden i ordsøen. Om Arthur Schnitzlers *Fräulein Else*«. Novellen er gerne blevet læst fra en psykologisk vinkel, men Bach viser, hvorledes den tilgang gerne gør sig blind for det mest afgørende aspekt ved teksten: Nemlig at den i stedet for at tilbyde et socialpsykologisk studie, er en metapoetisk tekst, som foruden at reflektere sig selv også kommenterer generelle spørgsmål vedrørende litteratur og forfatterrolle. Derfor er tekstens bevidsthedsstrømsteknik også i højere grad et forsøg på at sætte det 'umulige' i værk, hævder Bach, og ikke blot udtryk for blotlæggende psykologisering.

Endelig indeholder nummeret en række *anmeldelser* af aktuelle bøger om bl.a. terrorisme, Bourdieu og narratologi samt en længere artikelanmeldelse af Mikkel Bolt af antologien *Totalitarisme. Venskab og fjendskab*,

der indeholder tekster om totalitarismens voldelige regimer.

Med dette temanummer om vold fortsætter vi således den verdensvendte bestræbelse, hvor tidsskriftet og dets artikler placerer sig i et krydsfelt mellem litteratur, kultur og politik og undersøger disse felters møde på nye måder. Kommende temaer vil være etik og manifeste.

Red.

